

John Uthus Rolset er født 1938.

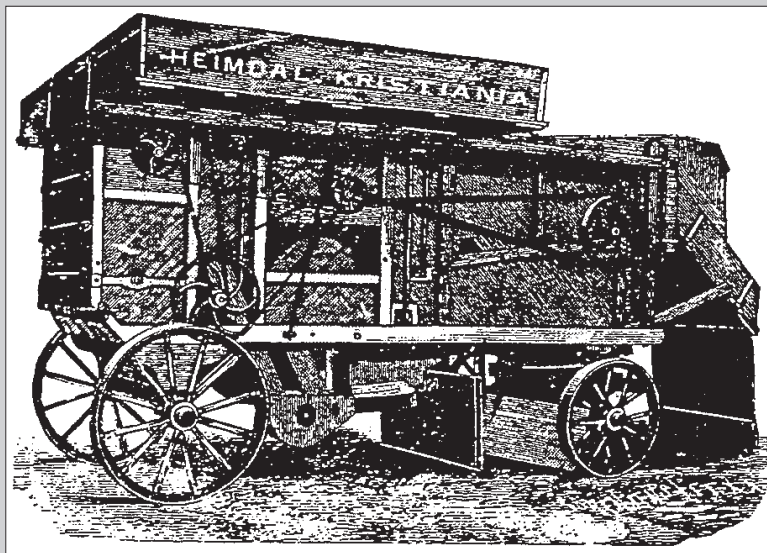
Han tok over bruket Oppigjerdet (Øvre Rolset-moen). John har drevet som byggmester i mange år og var kjent for en flink håndtverker. De fleste fotoene som er brukt i dette stykket har John Uthus Rolset tatt selv.

Om gamle treskemetoder i Neadalføret fra rundt 1850 til rundt 1950

De ser ut som treskemetoder har vært forskjellige over hele landet og de er vanskelig og finne ut hva som var vanlig her i Neadalføret. Har heller ikke klart og finne nedtegnelser av betydning om dette. Eldre folk, og da rundt 90 år, vet stort sett bare hva som har foregått i deres lokalmiljø.

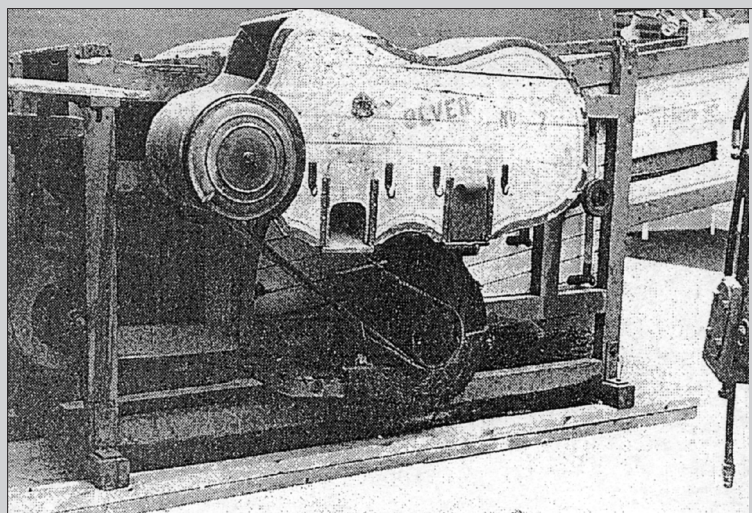
Men vi vet at kornet fra langt tilbake ble bundet sammen i band og tørket på staur og brakt i hus. Den videre behandling var og få slått kornet ut av akset. Den mest primitive treskemetoden vi kjenner er "sluggu" og var nok alminnelig i bruk i dalføret så langt som mot 1940 på mange steder som hadde et mål eller to med korn. Jeg kan så vidt huske vi på Øråsvollen brukte "sluggu" rundt 1944-45.

I andre halvdel av 1800 kom piggmaskinen for fullt. Kornet ble da raspet av mellom roterende pigger. De første slagmaskiner, også kalt piggmaskin var trolig bygd av tre med drivhjul av jern og ble trolig laget av lokale smeder. Om dette var tilfelle i dalføret her vites ikke. Men rundt 1880

Damptreskeverk

kom det igang produksjon ved Mesna Bruk på Lillehammer av treskemaskiner. Disse modellene var beregnet for håndkraft og to mann måtte til for og dra. De var sveiv på begge sider. Mange av disse maskinene ble på 1900-tallet bygd om for motorisert drift. Etter treskingen måtte kornet renses på kastemaskin. En omfattende jobb. Jeg tror vi på Øråsvollen fikk tak

Treskeverket "Ølver", produsert av Steinkjer Mek. Verksted i 1921.

Bilde viser kjørehjulet med overføringsaksel til låven og treskeverket.

i brukt treskemaskin og kastemaskin rundt 1945. Husker godt som guttunge jeg var med og dro. Far og jeg dro mens mor la i kornbandet. Den var nok ikke i bruk lenger enn til ca. 1952-53. Etter den tid hadde vi ikke åker. Øråsvollen ble fraflyttet i 1958 og lagt øde. I dag er bruket gjenvokst av skog.

Hestevandring som drivkraft (kjørehjul) kom trolig i bruk rundt 1900 på større bruk. I hvilken stort omfang de hadde i dalføret her er vanskelig og si. Men eldre folk jeg har snakket med husker flere steder de var i bruk. Også i Tydal var det hestevandring. De kan også se ut som hestevandring ble brukt på mindre bruk og derfor kan de ha hatt større utbredning enn hva en skulle tro.

Antagelig ble det i første omgang brukt treskemaskin beregnet for håndkraft (sveiv). Om det fantes spesielle treskemaskiner for hestevandring er lite trolig. Kjørehjulet sto utenfor låven hvor hestene ble kjørt hele dagen i ring og dro. Fra kjørehjulet gikk

det aksel opp til treskemaskinen.

Hestevandring fantes også i Græsli-Hilmo. Ifølge Ola L. Græsli var dette i bruk til ca. 1938-40 da nytt treskeverk ble innkjøpt. Ola var med og kjørte hestevandringen med 2 hester.

På Øråsplassen fantes også hestevandring. Kristine, gift Græsli nå, husker godt hun som jente kjørte hestene. Dette var rundt 1930-33. Etter denne tid kom oljemotor eller bensinmotor og trolig også ny treske.

Martin J. Rolset husker også godt hestevandringen fra Rolset vestre. Han var med og kjørte hestevandringen med 2 hester. Han husker også kjørevandringen var tung for hesten til farten kom opp. Det var nok ikke uten grunn at 2 hester ofte ble brukt. Hestevandringen ble brukt til rundt 1930 og da fikk treskemaskinen remskive og motor ble brukt, husker Martin Rolset. Denne treskemaskin hadde ikke kornrensing og var i bruk på Rolset til rundt 1950. Peder J. Rolset, nå over 100 år, kan heller ikke huske omfanget av hestevandring i dalføret. Har ikke klart og finne noe ut av dette. Få som husker noe.

På Bromoen, hos Inger Jørgensen, står i dag en hestevandring satt i stand for demonstrasjon. Kjørehjulet er helt originalt og i utmerket stand. Kjørehjulet lå i en steinrøyse da det ble tatt vare på. Hestevandringen har nok vært i bruk

Kjørehjulet med stang på Bromoen. Hesten var festet til enden på den lange trestanga og gikk rundt i ring og dro overføringsakselen vises nede i gresset.

Bilde viser treskemaskinen som står på Rolset og er nærmest helt lik den som står på låven i Bromoen.

på Bromoen da hullet på låveveggen for overføringsaksel er der og passer helt også nå. Til og med overføringsakselen er helt original og har hele tiden ligget på låven. Treskemaskinen er også original med sveiv, men ombygd. Men det store utvekslingshjulet mangler på den. På låven står også en original kastemaskin (rensemaskin) som renser kornet. Ingen kan huske at hestevandringen har vært i bruk på Bromoen. Trolig måtte det vært før 1925. Ole, født 1925, kan ikke huske den har vært i bruk. Hestevandringen har trolig ikke tilhørt bruket, men antagelig etter siste bruk blitt stående der. Overraskende er det at hestevandring ble brukt på så små bruk. Martin J. Rolset husker at hestevandringen på Bromoen ble brukt på hakkelsmaskinen. Nærmere et originalt anlegg, både maskinmessig og treskelåve, er det vanskelig og komme, enn de som er på

Bromoen idag. Inger Jørgensen har gjort en kjempejobb for og ta vare på dette spesielle anlegget både maskinmessig og ikke minst ved og sette småbruket i utmerket stand. Begge deler er viktig bidrag for framtiden.

De første selvrensende treskeverk kom rundt 1880. De var en stor framgang og få kornet tresket og renset i en og samme operasjon. Trekkraften på det første treskeverk var trolig hestevandring. Lokomobil og damptreskemaskin var også på markedet rundt 1880. Om det fantes lokomobil og damptreskeverk i Neadalføret har jeg ikke funnet noe ut om. Ingen eldre personer jeg har snakket med husker dette. Mest sannsynlig var dette for større bruk og flatbygdene.

Kilde: Jord og kornbehandling i eldre tid av Audun Dybdahl. Tegninger fra samme bok.